

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ННІ Бізнесу, економіки та адміністрування Кафедра менеджменту та адміністрування

Назва курсу	Основи муніципального менеджменту
Мова викладання	<i>Українська</i>
<i>Курс та семестр вивчення</i>	<i>для здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалавр) галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування, спеціальність: 281 – Публічне управління та адміністрування 3 курс, перший семестр</i>
Викладач	Косач Ірина Анатоліївна, д.е.н., проф.
Профайл викладача	https://pumo.stu.cn.ua/member/kosach-iryna-anatoliyivna/
Контакти викладача	Чернігів, вул. Шевченка, 95, корп.1, каб. 402. Телефон: (046) 665-261; Irish_kos@ukr.net

1. Анотація

Досягнення та реалізація стратегічних цілей розвитку громадянського суспільства нерозривно пов'язане з оновленням механізму публічного управління. Принципові зміни механізму прийняття рішень в публічній сфері можуть бути досягнуті, перш за все, завдяки підготовці управлінців нового покоління, яких потрібно навчити творчо мислити, аналізувати економічні, політичні і соціальні процеси, систематизувати практичний досвід публічного управління розвинутих країн, робити ґрунтовні висновки щодо стратегії і тактики муніципального управління. Підготовка таких фахівців можлива при опануванні дисципліни «Основи муніципального менеджменту», що базується на новітніх концептуальних засадах управління публічною сферою, зорієнтованих на глибокий аналіз трансформаційних процесів сучасного світу, основаних на поєднанні теоретичної підготовки з вивченням практичного досвіду публічного адміністрування різних рівнів.

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади муніципального менеджменту

Тема 1. Муніципальний менеджмент у системі публічного управління

Муніципальне утворення як об'єкт та суб'єкт муніципального менеджменту. Сутність місцевого самоврядування та муніципального управління. Нормативно-правова база муніципального менеджменту. Поняття муніципального менеджменту. Місцеве самоврядування. Теорії місцевого самоврядування. Муніципальне утворення. Особливості муніципальних утворень в Україні. Співвідношення термінів “муніципальний”, “місцевий”, “комунальний”. Базові поняття муніципального менеджменту: муніципалітет, місцеве співтовариство (спільнота), питання місцевого значення, муніципальне господарство, муніципальна власність, муніципальна служба. Європейська Хартія місцевого самоврядування. Система законодавчої бази муніципального менеджменту в Україні.

Конституція України та Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” як засадничі нормативно-правові акти в сфері муніципального менеджменту. Нормативне регулювання бюджетних і податкових прав місцевого самоврядування. Законодавча база управління комунальною власністю. Проблеми розвитку та удосконалення законодавчої бази муніципального менеджменту в Україні.

Тема 2. Система муніципального менеджменту

Види підсистем муніципального менеджменту. Організаційна підсистема муніципального менеджменту. Суб'єкти муніципального менеджменту. Об'єкти муніципального менеджменту. Внутрішнє й зовнішнє середовище муніципального менеджменту. Функціональна підсистема муніципального менеджменту. Інструментальна підсистема муніципального менеджменту. Стратегія як основа управління муніципальними утвореннями. Фінансовий менеджмент для управління фінансовими ресурсами муніципального утворення. Маркетинг для інформаційного забезпечення управління муніципальним утворенням. Проектний менеджмент як складова муніципального управління. Логістика для управління ресурсопотоками. Завдання кадрового менеджменту для успішного управління муніципальним утворенням. Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Завдання й заходи з управління ризиками. Антикризове управління муніципальним утворенням. Ситуаційне муніципальне управління

Тема 3. Муніципальні послуги

Характеристика муніципальних послуг. Відмінності між матеріальними благами та послугою. Муніципальна (публічна) послуга. Специфічні властивості муніципальних послуг. Стандартизація процесу надання муніципальних послуг. Система контролю якості. Європейський класифікатор діяльності. Вибір методу надання послуг. Класифікація і системи оплати муніципальних послуг. Моделі розподілу функцій з надання послуг. Модель відносної автономії. Модель представництва. Модель взаємодії. Ефективність надання послуг і економічність надання послуг. Розмір плати за послуги. Метод встановлення цін (тарифів). Моніторинг витрат. Переваги оплати послуги споживачем.

Тема 4. Організаційні структури управління територіями

Взаємодії з регіональними органами державного управління. Інструменти збалансування інтересів органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади. Цільові регіональні програми: цілі, переваги та види. Міжбюджетні відносини. Принципи міжбюджетних відносин. Бюджетування регіональних бюджетів. Взаємодії з органами державного казначейства та податкової адміністрації. Казначейське виконання місцевого бюджету

Змістовий модуль 2. Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту

Тема 5. Стратегічне управління в муніципальному менеджменті

Поняття стратегічного управління в муніципальному менеджменті. Цикл стратегічного управління. Стратегічне планування як основа стратегічного управління муніципальним утворенням. Алгоритми стратегічного планування. Система Р.Бейлі. Багатоступеневе планування. Модель К.Мейерсона. Метрополітенське планування Ф.Хейвуда. Вітчизняні моделі стратегічного планування. Методика стратегічного управління розвитком муніципального утворення. Організація робіт з соціально-економічного розвитку

муніципального утворення. Мережа спеціального фінансово-економічного інструментарію муніципального менеджменту

Тема 6. Використання маркетингових інструментів в муніципальному менеджменті

Необхідність застосування маркетингу в муніципальному менеджменті. Дерево цілей та завдань використання інструментів маркетингу в муніципальному менеджменті. Формування системи маркетингової діяльності суб'єкту муніципального управління. Використання маркетингових досліджень для інформаційного забезпечення процесу управління територією. Показники моніторингу соціально-економічного стану муніципальних утворень. Ресурсний аналіз муніципального утворення. Проблема муніципального ціноутворення. Оцінка інвестиційної привабливості муніципального утворення. Застосування маркетингових інструментів для забезпечення зв'язків з громадськістю. Література [7 с. 96-113].

Тема 7. Проектний менеджмент в муніципальному управлінні.

Структуризація портфеля муніципальних проектів. Управління муніципальним проектом. Особливості управління проектом на стадіях його життєвого циклу. Ресурсне забезпечення муніципального проекту. Проектне фінансування. Інтереси учасників муніципального проекту, їх узгодження. Тендер муніципальних проектів. Критерії комплексної оцінки муніципальних проектів. Методи оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів.

Тема 8. Інформаційні технології в муніципальному менеджменті. Електронне муніципальне управління

Сфера інформатизації в муніципальному управлінні. Особливості використання інформаційних технологій в окремих сферах місцевого господарства. Проектування використання інформаційних технологій. Муніципальні бази даних. Електронний муніципалітет. Проектування інформаційної інфраструктури. Вплив ситуації на муніципальний менеджмент. Використання спеціального інструментарію муніципального менеджменту в залежності від характеристик муніципального утворення. Матричні методи для визначення напрямків економічної політики в муніципальному управлінні.

2. Мета та цілі курсу.

Програма курсу "Основи муніципального менеджменту" призначена для базової підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Метою викладання дисципліни є вивчення теоретичних засад муніципального менеджменту; засвоєння механізмів практичної реалізації елементів спеціального економічного інструментарію управління розвитком муніципальних утворень; оволодіння принципами формування ефективних вертикальних та горизонтальних взаємодій органів місцевого самоврядування; опанування сучасними методами управління муніципальними галузевофункціональними комплексами; вивчення особливостей муніципального управління в зарубіжних країнах для адаптивного використання його в практичній роботі органів місцевого самоврядування в Україні.

3. Очікувані результати навчання з дисципліни

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) та фахові (ФК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК10. Здатність працювати в команді, володіння навичками міжособистісної взаємодії для досягнення спільної мети.

ФК4. Здатність здійснювати інформаційно-внвлітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.

ФК16. Здатність використовувати систему електронного документообігу.

3. Результати навчання

Під час вивчення дисципліни здобувач має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

Під час вивчення дисципліни здобувач має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

ПРН 3 - базові поняття, що сприяють розвитку загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки і права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства та уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності,

ПРН 8 – уміння проектувати системи публічного управління на різних рівнях влади відповідно до тенденцій соціально-економічного розвитку та стандартів демократичного врядування.

4. Обсяг курсу

Загальна кількість кредитів – 3 (загальна кількість годин - 90); кількість годин самостійної роботи – 60.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16
Практичні заняття	14
Самостійна робота	60

Форма проведення занять – лекційні, практичні, самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів.

5. Перереквізити

Передумовою вивчення дисципліни є базові знання з дисциплін «Територіальна організація державної влади», «Основи менеджменту», «Моделювання управлінських рішень в публічному адмініструванні».

6. Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль – до 60 балів, в тому числі: практичні заняття – до 50 балів, підсумковий модульний контроль – до 10 балів.

Семестровий контроль у вигляді заліку проводиться під час сесії у вигляді тестування (максимум 40 балів). Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до оцінки за залік.

Загальна система	<i>Активна участь в роботі впродовж семестру (виконання</i>
-------------------------	---

оцінювання курсу	<i>тематичних завдань, виконання індивідуальних практичних завдань) /залік - 60/40</i>
Семінарські заняття	<i>Підготовка усних відповідей з лекційного матеріалу, відповідь на питання самостійного опрацювання, виконання практичних завдань</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	<i>Наявність конспекту лекцій, активність протягом навчального семестру, мінімальна кількість балів 21.</i>

Поточний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів за видами робіт	
	Усні відповіді, підготовленість до практичних занять	Повнота та своєчасність виконання завдань
Змістовний модуль 1. Теоретичні засади муніципального менеджменту	0...5	0...10
Змістовний модуль 2. Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту	0...5	0...15
Змістовний модуль 3. Проектне управління та інформаційно-технічне забезпечення муніципального менеджменту	0...5	0...10
Підсумкова поточна оцінка за семестр	15	35

Підсумковий модульний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Змістовний модуль 1. Теоретичні засади муніципального менеджменту (Тестові завдання)	0...3
Змістовний модуль 2. Спеціальний економічний інструментарій муніципального менеджменту (Тестові завдання)	0...4
Змістовний модуль 3. Проектне управління та інформаційно-технічне забезпечення муніципального менеджменту (Тестові завдання)	0...3

Підсумкова семестрова оцінка

Види робіт	Кількість балів
Поточний контроль	0...50
Підсумковий модульний контроль	0...10
Залік	0...40
Разом	0...100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен/диференційований залік	залік
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

7. Політики курсу

Обов'язкова активна участь в обговоренні проблемних питань, участь у всіх видах контролю.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів, він не допускається до складання заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»». Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний залік складається з двома теоретичними та одним практичним питаннями.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять очно у відповідності до затвердженого розкладу, крім випадків карантину (коли заняття проводяться дистанційно через Інтернет), а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл. Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу (принципи описані у Кодексі академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» за посиланням: <https://www.stu.cn.ua/staticpages/akadem-dobrochesnist/>). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Політика дедлайнів

Своєчасність здачі завдань оцінюється в 1 бал. Відповідно, максимальна оцінка за невчасно здані роботи зменшується на зазначену кількість балів. Виключенням може бути наявність поважних причин несвоєчасної здачі зазначених робіт (хвороба, участь в зазначений час в інших видах навчальної, наукової чи організаційної роботи, офіційна робота за фахом).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачам вищої освіти курсу можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проєктах, наукові дослідження, тези, статті на науково-практичних конференціях тощо.

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час проведення підсумкового контролю.

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти за даною спеціальністю з освітніх компонент, спрямованих на отримання компетентностей з курсу, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення «Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»» шляхом співставлення отриманих програмних результатів навчання та компетентностей. У випадку проходження подібного курсу з інших спеціальностей перезараховані можуть бути лише теми, зазначені в курсі відповідно до змістових модулів.

8. Рекомендована література

Базова

1. Бакуменко В.Д. Особливості публічного управління та адміністрування: навч. посіб. / В. Д. Бакуменко [та ін.] – К. : Вид-во Ліра-К, 2016. – 256 с.
2. Вдовенко, С.М. Публічне управління : навч. посіб. / С.М. Вдовенко, Ю.С. Вдовенко, О.В. Рогова. - Ніжин. : ТПК 'Орхідея', 2017. - 249 С.
3. Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування [Текст] : навчальний посібник / Ю. Є. Вороніна. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2020. – 204 с.
4. Інституалізація публічного управління та адміністрування у контексті інноваційного розвитку сільських територій: теорія і практика: монографія / А.С. Даниленко, П.І. Юхименко, Т.В. Сокольська та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук., професора, академіка НААН України Даниленка А.С. К.: Центр учбової літератури, 2018. 320 с.
5. Інституціональні засади публічного управління та адміністрування: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів вищої освіти освітнього ступеню «доктор філософії» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / Укл.: Косач І.А. – Чернігів, 2021 р.
6. Інституціональні засади публічного управління та адміністрування: методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни для здобувачів вищої освіти освітнього ступеню «доктор філософії» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / Укл.: Косач І.А. – Чернігів, 2021 р.
7. Косач І.А., Дегтярьов А.В. Програмні інструменти державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва. *Наукові перспективи*. №8(14). 2021. с. 41-50.
8. Косач І.А., Дегтярьов А.В.. Розвиток державно-приватного партнерства в умовах децентралізації влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. №3. 2020 р. Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?n=3&y=2020>
9. Косач І.А. Оцінка синергетичного потенціалу державно-приватного партнерства в АПК України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*.-2018.№2(13). Режим доступу до ресурсу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/8-2018-ukr>
10. Косач І., Петренко Ю., Яковчук Я. Стратегічне управління процесами підприємницької інтеграції на засадах державно-приватного партнерства в контексті

синергетично-інституціональної методології. Східна Європа: економіка, бізнес та управління.-2017.-№6(11).

11. Менеджмент та публічне управління в умовах інформаційного суспільства: кол. монографія / за заг. ред. Філіпової Н.В. Мена: ТОВ «Домінант». 2020. 288 с.

12. Менеджмент для місцевих органів публічної влади : підручник / М. П. Бутко, І. М. Бутко, М. Ю. Дітковська ; за ред. М. П. Бутка. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 412 с.

13. Моделювання управлінських рішень в публічному адмініструванні : метод. вказівки до виконання курс. роботи для здобувачів вищ. освіти спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / уклад. І. А. Косач. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 15 с.

14. Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві: колективна монографія. К.: Кондор, 2019.

15. Публічне управління соціально-економічними системами в умовах транзитивних змін: колективна монографія / за заг. ред. Сугоняко Д.О. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея», 2017. 146 с.

16. Публічне управління : навч. посіб. / А.В. Стасишин, Г.В. Капленко, Г.О. Комарницька, Н.Т. Пак, ін. ; за заг. ред. А. В. Стасишина. - Львів. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. - 459 С.

17. Нагаєв В.М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник / В.М. Нагаєв. – Х.: ХНАУ, 2018. – 278 с.

18. Ортіна Г. В. Сталий розвиток місцевих громад в умовах децентралізації : [Моногр.] / Г. В. Ортіна, О. Г. Сокіл, Ю. О. Прус, І. В. Застрожнікова, Л. М. Єфіменко – Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2019. – 171 с

19. Основи публічного адміністрування: навчально-методичний посібник / уклад.: Н.П. Матюхіна, М.С. Ковтун, О.М. Соловійова та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. – 79 с.

20. Публічне управління та адміністрування : навчальний посібник / [А. О. Азарова, Л. М. Ткачук, Л. О. Нікіфорова та ін.]. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 181 с.

21. Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві: колективна монографія. К.: Кондор, 2019.

22. Публічне управління соціально-економічними системами в умовах транзитивних змін: колективна монографія / за заг. ред. Сугоняко Д.О. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея», 2017. 146 с.

23. Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. Скидан О. В., Якобчук В. П., Дачій Н. В., Ходаківський Є. І. [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Скидана. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 705 с.

24. Стратегічне управління проектами та державними програмами // Прикладна економіка : навчальний посібник / Б.О. Язлюк, Р.Б. Гевко, Ю.В. Дзядикевич, А.М. Бутов. - Тернопіль. : Крок, 2016. - С. 118-134.

25. Jensen, M.D. (2017). Exploring Central Governments' Coordination of European Affairs. Public Administration, 95 (1), 249-268.

26. Kosach, I., Shaposhnykov, K., Chub, A., Yakushko, I., Kotelevets, D., Lozychenko, O. Regulatory policy in the context of effective public governance: evidence of Eastern European Countries. Cuestiones Políticas . ene-jun2022, Vol. 40 Issue 72, p. 456-473. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37773> (**Web of Science**)

27. Kosach, I., Duka, A., Starchenko, G., Myhaylovska, O., Zhavoronok, A. Socio-economic viability of public management in the context of European integration processes // Administratie si Management Public. 2020. Vol. 35. pp. 139-152.

28. Peeters, Rik. 2020. The political economy of administrative burdens: A theoretical framework for analyzing the organizational origins of administrative burdens. *Administration & Society* 52 (4): 566–92
29. Polzer, T., Meyer, R. E., Höllerer, M. A., Seiwald, J. (2016) Institutional Hybridity in Public Sector Reform: Replacement, Blending, or Layering of Administrative Paradigms. In *Research in the Sociology of Organizations* (Vol. 48B, pp. 69-99) (Research in the Sociology of Organizations). Emerald Publishing.
30. Skelcher, C. and Smith, S. R. (2015) Theorizing hybridity: Institutional logics, complex organizations, and actor identities: The case of nonprofits, *Public Administration*, 93(2): 433-448.
31. Terry, M.M. (2015) Vested Interests and Political Institutions, *Political Science Quarterly*, <https://doi.org/10.1002/polq.12321>
32. Trondal, J., and Bauer, M. W. (2017). Conceptualizing the European multilevel administrative order: Capturing variation in the European administrative system. *European Political Science Review*, 9(1), 73-94.

Допоміжна

33. Вороніна Ю. Є. Публічне врядування: проблеми теорії та практики. Сучасні наукові дослідження на шляху до Євроінтеграції. Матеріали міжнародного науково-практичного форуму. ТДАТУ ім. Дмитра Моторного м. Мелітополь. 21-22 червня 2019 р. – С. 148-150.
34. Горбова Н. А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення / Н. А. Горбова // «Право та державне управління». – 2019. – №1.
35. Драгомирецька Н. М., Піроженко Н. В., Матвеєнко І. В. Державногромадянське партнерство у сфері соціального розвитку : навч. пос. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017 290 с.
36. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.05.2019).
37. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 2882/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.05.2019).
38. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 12.05.2019).
39. Експертна та інформаційна підтримка процесу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Інститут громадянського суспільства : веб-сайт. URL : <http://www.csi.org.ua/korotkyj-oglyad-reformy-mistsevosam/#sthash.h34QnIJ4.dpuf>
40. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 12.05.2022).
41. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. Київ : 2017. 110 с.
42. Організація діяльності в органах публічної влади : метод. вказівки до практ. робіт та самост. роботи спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» всіх форм навчання / уклад.: І. М. Олійченко, М. Ю. Дітковська. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 68 с.
43. Особливості діяльності місцевих органів публічного управління в умовах переформатування владних повноважень : колективна монографія / за заг. ред. М. П. Бутка. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. – 352 с.
44. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 р. № 508-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-18> (дата звернення: 12.05.2022).

45. Ортіна Г. В. Партнерство як основа конкурентоспроможності розвитку громад в умовах децентралізації / Г. В. Ортіна, Л. М. Єфіменко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. – 2019. – №2 (11). – С. 344-352.

46. Сокольська Т. В., Поліщук С.П. Роль публічного управління у розвитку транскордонного співробітництва України. Аспекти публічного управління. Дніпропетровськ, 2018. Том 6 №5. С.24-32.

47. Bertelli, Anthony M., Valentina Mele, and Eleanor F. Woodhouse. 2017. Corruption, democracy and infrastructure agreements. Paper presented at the Public Management Research Conference, Washington, DC, June 8–10

48. Iossa, E., and D. Martimort. 2016. Corruption in public–private partnerships, incentives and contract incompleteness. *International Journal of Industrial Organization* 44:85–100.

49. Williams, Martin J. 2017. The political economy of unfinished development projects: Corruption, clientelism, or collective choice?" *American Political Science Review* 111:705–23.

Інформаційні ресурси

50. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Інституційні засади публічного управління та адміністрування <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=4418>

51. Законодавство України – <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

52. Нормативні акти України – <http://www.nau.ua>

53. Офіційний сайт бібліотеки ім. В. Вернадського. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

54. Офіційний сайт Наукової бібліотеки НУ «Чернігівська політехніка». – Режим доступу: <http://library2.stu.cn.ua/>

55. Офіційний сайт Верховної Ради України – <http://www.rada.gov.ua>

56. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: <http://www.kmu.gov.ua>